

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษารั้ครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยใช้ การสังเกต การสนทนากลุ่มย่อย และแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับ ขั้นตอนที่ใช้ศึกษาจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ คือ

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ คู่มือ เอกสารทั้งของทางราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว
2. การศึกษาภาคสนาม (Field Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ศึกษา โดยใช้การสังเกต การสนทนากลุ่มย่อย และแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวม ข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่ศึกษา เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นกับชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมตำบลโป่งงามต่อไป

3.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนันตำบลโป่งงาม ผู้ใหญ่บ้าน ประธานบริหาร อบต. ปลัด อบต. และสมาชิก อบต. ทั้งหมด 38 ราย
2. ชุมชน ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่อยู่ในเขต รับผิดชอบของตำบลโป่งงาม ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา จำนวน 3 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 12 หมู่บ้าน โดยครัวเรือน ใน 3 หมู่บ้านนี้ ประกอบด้วยหมู่ที่ 3 บ้านถ้ำปลา หมู่ที่ 5 บ้านห้วยปูแกง และหมู่ที่ 8 บ้านโป่งเหนือ ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 499 ครัวเรือน (ดูตารางที่ 1 ประกอบ)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากร 3 หมู่บ้าน ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนครัวเรือน
3	บ้านถ้ำปลา	684	206
5	ห้วยปูแกง	455	125
8	โป่งเหนือ	559	168
	รวม	1,698	499

ที่มา : องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลโป่งงาม พ.ศ. 2543

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชน ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยกำนันตำบลโป่งงาม ผู้ใหญ่บ้าน ประธานบริหาร อบต. ปลัด อบต. และสมาชิก อบต. ดังนี้

– กำนันตำบลโป่งงาม	จำนวน	1 ราย
– ผู้ใหญ่บ้านตำบลโป่งงาม	จำนวน	11 ราย
– ประธานบริหาร อบต. โป่งงาม	จำนวน	1 ราย
– ปลัด อบต. โป่งงาม	จำนวน	1 ราย
– สมาชิก อบต. โป่งงาม	จำนวน	24 ราย
	รวม	38 ราย

2. กลุ่มชุมชน ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของตำบลโป่งงาม ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา จำนวน 3 หมู่บ้าน (ดังแสดงในตารางที่ 1) โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยให้หัวหน้าหรือสมาชิกในครัวเรือน เป็นตัวแทนตอบแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 การกำหนดขนาดตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวแทนประชากรทั้งหมด คำนวณ โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (อ้างใน วีระชัย มงคลพันธ์, 2542) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนประชากรตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อน = 0.05

เมื่อแทนค่าในสูตรข้างต้น ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 222 ครัวเรือน

2.2 เนื่องจากแต่ละหมู่บ้านมีประชากรไม่เท่ากัน ดังนั้นผู้วิจัยจะสุ่มตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งมีการคำนวณตัวอย่างตามสัดส่วนประชากร ในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตร

$$n_i = \frac{n N_i}{N}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด N = จำนวนประชากรทั้งหมด

N_i = จำนวนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน

n_i = จำนวนตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน

ดังนั้นจะได้กลุ่มตัวอย่างจากแต่ละหมู่บ้าน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	วิธีการคำนวณ	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
บ้านถ้ำปลา	206	$(222 \times 206)/499$	92
ห้วยปูแกง	125	$(222 \times 125)/499$	55
โป่งเหนือ	168	$(222 \times 168)/499$	75
รวม	499	$(222 \times 499)/499$	222

3.2 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกต สทนากลุ่มย่อยและแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีลักษณะของคำถามเป็นแบบปิด (Close ended questions) ที่กำหนดคำตอบไว้ให้ผู้ตอบเลือกตามที่ต้องการ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ชุด สำหรับกลุ่มประชากรเป้าหมาย 2 กลุ่ม ดังนี้

1. แบบสอบถามสำหรับชุมชน มีโครงสร้างของคำถามออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

เป็นคำถามที่ใช้วัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ได้แก่

- ร่วมคิดในการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมประสานงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมติดตามประเมินผลการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

บทบาท คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2. แบบสอบถามสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชน แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ตำแหน่งในปัจจุบัน ระยะเวลาในการเป็นผู้นำในท้องถิ่น การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ได้แก่

- ร่วมคิดในการวางแผนทางจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมประสานงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมติดตามประเมินผลการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรประเมินค่า แบ่งเป็น 5 ระดับการมีส่วนร่วม คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ได้แก่

- หน้าที่รับผิดชอบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- การประสานงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- การกำหนดกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรประเมินค่า แบ่งออกเป็น 5 ระดับบทบาท คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนบทบาทและการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมใช้มาตรวัดแบบลิเคอร์ต (Likert Scale) กำหนดไว้ดังนี้ คือ

มีบทบาท/มีส่วนร่วม ในระดับมากที่สุด	หมายถึง	5	คะแนน
มีบทบาท/มีส่วนร่วม ในระดับมาก	หมายถึง	4	คะแนน
มีบทบาท/มีส่วนร่วม ในระดับปานกลาง	หมายถึง	3	คะแนน
มีบทบาท/มีส่วนร่วม ในระดับน้อย	หมายถึง	2	คะแนน
มีบทบาท/มีส่วนร่วม ในระดับน้อยที่สุด	หมายถึง	1	คะแนน

3.3 การสร้างและการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการที่ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจนเหมาะสม
2. หาค่าความตรงตามเนื้อหา นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงตามเนื้อหา
3. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดสอบเบื้องต้น (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา จำนวน 30 คน นำไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาและนำไปปรับปรุงให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. ทำการศึกษาและทำความเข้าใจในแบบสอบถามก่อนจะทำการเก็บข้อมูล
2. ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อนำเข้าวาระในการประชุมสภาตำบลเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงรายละเอียด
3. นัดหมายกับผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านเป้าหมายจำนวน 3 หมู่บ้าน เพื่อชี้แจงลูกบ้านในวันประชุมประจำเดือนของแต่ละหมู่บ้าน
4. ดำเนินการแจกแบบสอบถาม และรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
5. ร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมทุกครั้งของหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 3 หมู่บ้าน
6. ร่วมสนทนากลุ่มย่อยตามโอกาสต่างๆ เช่น งานประเพณีพื้นบ้าน งานพิธีในหมู่บ้านทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามได้ครบจำนวน 260 ชุดแล้ว ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด แล้วแยกแบบสอบถามตามประเภทตัวแปรที่ศึกษา คือ แบบสอบถามของผู้นำชุมชน และประชาชนตำบลโป่งงาม จากนั้นจึงบันทึกข้อมูลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป (SPSS) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายลักษณะ

ทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลของตัวแปร

2. สำหรับการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่อยู่ในระดับมาตราบัญญัติ (Nominal Scale) กับตัวแปรตามที่อยู่ในระดับมาตรอันตรภาค ใช้การทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติด้วย t-test สำหรับตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่อยู่ในระดับมาตร-อันตรภาค (Interval Scale) ใช้การวัดขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ด้วยค่า Pearson's Correlation Coefficients (r) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติด้วย F-test (ภุทขงค์ ฤกษ์ทลบุตร, 2544)

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปการหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ศึกษาได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	สถิติที่ใช้บอกขนาดและทิศทาง ของความสัมพันธ์	สถิติที่ใช้ทดสอบ นัยสำคัญทางสถิติ
เพศ	การมีส่วนร่วม	-	t-test
อายุ	การมีส่วนร่วม	Pearson's Correlation Coefficients (r)	F-test
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	การมีส่วนร่วม	Pearson's Correlation Coefficients (r)	F-test
ระดับการศึกษา	การมีส่วนร่วม	Pearson's Correlation Coefficients (r)	F-test
อาชีพ	การมีส่วนร่วม	-	t-test
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน	การมีส่วนร่วม	Pearson's Correlation Coefficients (r)	F-test
การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน	การมีส่วนร่วม	Pearson's Correlation Coefficients (r)	F-test
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้าน การท่องเที่ยว	การมีส่วนร่วม	Pearson's Correlation Coefficients (r)	F-test